Vikipedi
Özgür Ansiklopedi

Osmanlı alfabesi

Vikipedi, özgür ansiklopedi

Ana madde: Türk dil alfabesi

Osmanlı alfabesi (Osmanlı Türkçesi: الفبا *elifbâ*), 1928'de Latin tabanlı Türk alfabesi kabul edilinceye dek Osmanlı Türkçesini yazmak için kullanılmış bir Fars-Arap alfabesi uyarlamasıdır.

Batı Türkçesi adını verilen Oğuzca; Osmanlı Türkçesi-Azerbaycan Türkçesi ile birlikte olan müşterek devresini, hemen hemen 15. yüzyılın ortalarına kadar sürdürür. Ancak bu zamandan sonradır ki, Selçuklular devrinin sonunda yer alan ve Eski Anadolu Türkçesi adı ile anılan her iki ağzın müşterek oldukları zaman görülen bazı ayrılıkların bir kısmı Osmanlı, bir kısmı da Azericede umumîleşerek 16. yüzyıldan başlamak üzere iki ağzın kesin çizgilerle ayrılmasına sebep olur. Bunun yanında her iki şivenin komşularından alınan sözcükleri, Arapça ve Farsça olanlar hariç, Azerbaycan ve Osmanlı Türkçelerinde anlaşmadan çıkacak, ikinci bir ayrılığı ortaya çıkarır.

Harfler

Elif ortada ve sonda A olarak okunur. başta A veya E olarak okunur. Vav harfi ortada ve sonda o, u, ü, ö sesleri vermek için kullanılır. Bazen de V olarak kullanıldığı olur. Güzel he sözcük içinde E harfi vermek için ve de he sesi almak için kullanılır. Sözcüğe ı, i ile başlanacaksa, elif ve Ye harfini yan yana getirilerek ı, i sesi alınır.

Tek başına	Sözcük sonunda	Sözcük ortasında	Sözcük başında	Adı	Günümüz Türkçesiyle
ا	ـا	ـا	ا	elif	a, e
ء	ء	ء	ء	hemze	', a, e, i, u, ü
ب	ـب	ـبـ	بـ	be	b
پ	ـپ	ـپـ	پـ	pe	p
ت	ـت	ـتـ	تـ	te	t
ث	ـث	ـثـ	ثـ	se	s
ج	ـج	ـجـ	جـ	cim	c
چ	ـچ	ـچـ	چـ	çim	ç
ح	ـح	ـحـ	حـ	ha	h
خ	ـخ	ـخـ	خـ	hı	h
د	ـد	ـد	د	dal	d
ذ	ـذ	ـذ	ذ	zel	z
ر	ـر	ـر	ر	re	r
ز	ـز	ـز	ز	ze	z
ژ	ـژ	ـژ	ژ	je	j
س	ـس	ـسـ	سـ	sin	s
ش	ـش	ـشـ	شـ	şın	ş
ص	ـص	ـصـ	صـ	sat, sad	s
ض	ـض	ـضـ	ضـ	dat, dad	d, z
ط	ـط	ـطـ	طـ	tı	t
ظ	ـظ	ـظـ	ظـ	zı	z
ع	ـع	ـعـ	عـ	ayın	'a, h
غ	ـغ	ـغـ	غـ	gayın	g, ğ
ف	ـف	ـفـ	فـ	fe	f
ق	ـق	ـقـ	قـ	kaf	k
ك	ـك	ـكـ	كـ	kef	k, g, ğ, n
گ	ـگ	ـگـ	گـ	gef[1]	g, ğ
ڭ	ـڭ	ـڭـ	ڭـ	nef, sağır kef, nazal ne[2]	n
ل	ـل	ـلـ	لـ	lam	l
م	ـم	ـمـ	مـ	mim	m
ن	ـن	ـنـ	نـ	nun	n
و	ـو	ـو	و	vav	v, o, ö, u, ü
ه	ـه	ـهـ	هـ	he	h, e, a
لا	ـلا	ـلا	لا	lamelif[3]	la
ى	ـى	ـيـ	يـ	ye	y, ı, i

Latinizasyon (romanizasyon)

Ana madde: Arapçanın romanizasyonu

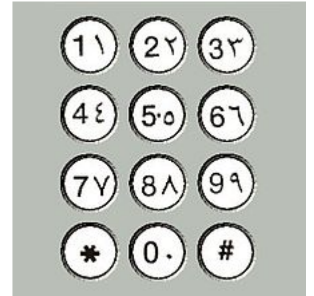
Latinizasyon genel olarak Latin alfabesi dışındaki ses sistemlerinin Latin Alfabesine çevrilmesini ifade eder.

Arapça: ي	Arapça: و	Arapça: ه	Arapça: ن	Arapça: م	Arapça: ل	Arapça: گ	Arapça: ڭ	Arapça: ك	Ara
Y	**V**	**H**	**N**	**M**	**L**	**G**	**Ň**	**K**	**Q**

Başka bir versiyon ise şu şekildedir:

Arapça: ي	Arapça: و	Arapça: ه	Arapça: ن	Arapça: م	Arapça: ل	Arapça: گ	Arapça: ڭ	Arapça: ك	Ara
Y	**V**	**H**	**N**	**M**	**L**	**G**	**Ñ**	**K**	**Ķ**

Sayılar

Eski Osmanlı hakimiyetindeki Ortadoğu ülkelerinde Arap geleneğine dayalı telefon tuşları

Sayılar									
Arapça: ٠	Arapça: ١	Arapça: ٢	Arapça: ٣	Arapça: ٤	Arapça: ٥	Arapça: ٦	Arapça: ٧	Arapça: ٨	Arap
0	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**	**7**	**8**	**9**

Yazı biçemleri

El yazması eserleri el yazısıyla çoğaltan kimselere *müstensih*, bir hattat öğretmenin, aynısını yazmaları için öğrencilerine verdiği yazı örneği'ne de *meşk* denilir. Arap alfabesinden geliştirilen, Osmanlı Türkçesinde kullanılan yazı biçemleri:

Dîvânî

Ana madde: Dîvânî

Dîvânî, sülüs ve tâlik (*ta'lik*) yazı şekillerini içerir. 16. yüzyılda farklı büyüklükte *celî dîvânî* adında idari işlerde ve Osmanlı İmparatorluğunda resmi yazışmalarda kullanılmıştır. 18. yüzyılda basitleştirilmiş ve (*kırması dîvânî*) geliştirilmiş ve Osmanlı Saltanatının sonuna dek saray'da kullanılmıştır. Bir bakıma tevki[4] e, bir bakıma ta'like benzeyen son derece hareketli, karmaşık, özel bir yazı türü. (*Fatih döneminde belirmiş, Yavuz döneminde gelişmiştir. Yalnız buyrultularda kullanılır.*)[5]

Dîvânî el yazısı kendi altında ikiye ayrılır:

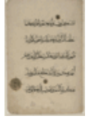
- *celî dîvânî*
- *rik'a dîvânî*

Mehmed İzzet Efendi'nin *celî dîvânî* el yazması

Muhakkak

Ana madde: Muhakkak

muhakkak yazım

(Arapça: **محقق**) Arap alfabesinde geliştirilen, sülüs yazının yatkın ve yatay bölümleri daha uzun olan türüne verilen ad.[6] Önceleri sadece çok az levhalarda ve bazı besmelelerde ve Muhammed bin Abdullah isminin yazımında kullanılmış, fakat 16. yüzyıldan sonra pek kullanılmamıştır.

Nesih

Ana madde: Nesih

nesih yazım

Arap alfabesinde geliştirilen, özellikle Osmanlılar tarafından yazmalarda kullanılan, yumuşak, köşeleri yuvarlaklaşmış, işlek bir yazı türü.[7] dür. (Arapça: **نسخ**, *nasakha*, *naskh*) de denilen yazı şekli 1928 yılına kadar daha çok Kur'an ve ilmî eserlerin çoğaltılmasında kullanılmıştır.

Rik'a

Ana madde: Rik'a

(Arapça: **الرقعة**) Arap alfabesinde geliştirilen, Nesih'in dendansız, yuvarlak ve kıvrak bir türüne verilen isim[8] olup, Osmanlı İmparatorluğunda kullanılan günlük basit el yazısı biçimidir. Onaylar genellikle rika ile yazılmıştır.

rik'a yazım

Tevki

Ana madde: Tevki

(Arapça: **توقي**) Arap alfabesinde geliştirilen, sülüs yazının daha değişik ve ufaltılmış bir yazı biçimidir. Resmî belgelerde kullanılmıştır. Kelime anlamı "1. Padişah buyruklarına çekilen tuğra. 2. Bu tuğrayı taşıyan buyruk" şeklindedir.[9]

Ta'lik

Ana madde: Ta'lik

Arap alfabesinde geliştirilen, sülüsün sağdan sola doğru yatık olarak yazılan yazı türlerinden biridir. Tüm harfleri yuvarlağımsı olan bu yazı biçimi, İran'da geliştirilmiş, bir santim veya daha fazla genişlikte kalemle yazılmış olanına da *celi ta'lik* adı verilir.

Kaynakça

- Klaus Kreiser, Christoph Neumann Kleine Geschichte der Türkei, 2009, S. 21).
- Edith G. Ambros/P. A. Andrews/Çiğdem Balim/L. Bazin/J. Cler/Peter B. Golden/Altan Gökalp/Barbara Flemming/G. Hazai/A. T. Karamustafa/Sigrid Kleinmichel/P. Zieme/Erik Jan Zürcher, Artikel Turks, in: Encyclopaedia of Islam, Brill, digitale Edition, Abschnitt II.i Languages – Introduction .
- Margarete I. Ersen-Rasch Türkische Grammatik: für Anfänger und Fortgeschrittene, S.1 Online
- Celia Kerslake Ottoman Turkish in Lars Johanson,Éva Csató The Turkic languages, S. 180
- Korkut Buğday Osmanisch, S. xvii.
- Celia Kerslake Ottoman Turkish in Lars Johanson,Éva Csató The Turkic languages, S. 179
- Celia Kerslake Ottoman Turkish in Lars Johanson,Éva Csató The Turkic languages, S. 180
- Simon Ager, Turkish Alphabet, Omniglot
- Pedersen, Thomas Таблица разных систем транслитерации османского алфавит (Ottoman Turkish) (англ.) (PDF). Transliteration of Non-Roman Scripts (4 October 2002). Архивировано из первоисточника 19 апреля 2012.
- Pihan, A. P. Notice sur les divers genres d'écriture ancienne et moderne des Arabes, des Persans et des Turcs. — Paris, 1856

Dipnotlar

1. ^ Gef harfinin diyakritik işareti çoğu zaman yazılmaz. Osmanlı Türkçesindeki "gef" harfinin tek başına veya sözcük sonundaki yazılışı aslında kef harfi ile neredeyse aynıdır. Sadece üstten bir çizgi eklenir. Ancak mevcut kodlamalarda bu öngörülmemiş.
2. ^ Nef harfinin diyakritik işareti çoğu zaman yazılmaz.
3. ^ Lamelif de bazen bir harf yerine koyulur ancak, harf değildir. Lam ve elif harflerinin yan yana yazılmış şeklidir.
4. ^ Resmî belgelerde kullanılan bir yazı türüne verilen ad. TDK *BSTS / Kitaplıkbilim Terimleri Sözlüğü* 1974 (http://tdkterim.gov.tr/bts/?kategori=verilst&sözcük=tevki&ayn=tam)
5. ^ TDK *BSTS / Kitaplıkbilim Terimleri Sözlüğü* 1974 (http://tdkterim.gov.tr/bts/?kategori=veritbn&sözcüksec=96706)
6. ^ TDK *BSTS / Kitaplıkbilim Terimleri Sözlüğü* 1974 (http://tdkterim.gov.tr/bts/?kategori=verilst&sözcük=muhakkak&ayn=tam)
7. ^ TDK *BSTS / Kitaplıkbilim Terimleri Sözlüğü* 1974 (http://tdkterim.gov.tr/bts/?kategori=verilst&sözcük=nesih&ayn=tam)
8. ^ TDK *BSTS / Kitaplıkbilim Terimleri Sözlüğü* 1974 (http://tdkterim.gov.tr/bts/?kategori=verilst&sözcük=rika&ayn=tam)
9. ^ Büyük Türkçe Sözlük "Tevki" (http://tdkterim.gov.tr/bts/) 28 Mart 2013 tarihinde Wayback Machine sitesinde arşivlendi (https://web.archive.org/web/20130328002715/http://tdkterim.gov.tr/bts/). Türk Dil Kurumu

Ayrıca bakınız

- Arapçanın romanizasyonu

Dış bağlantılar

- Türk Lehçeleri Sanal Klavyesi (https://web.archive.org/web/20160313080339/http://ctle.pau.edu.tr/klavye/) (Osmanlıca transkripsiyon işaretlerini kapsamaktadır)